

Bogusława Drelich-Skulska

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

SPECJALNE STREFY EKONOMICZNE JAKO STYMULATOR NAPŁYWU INWESTYCJI JAPOŃSKICH DO POLSKI

1. Wstęp

Główną ideą tworzenia specjalnych stref ekonomicznych (SSE) w Polsce było dążenie do złagodzenia strukturalnego bezrobocia w wybranych regionach kraju poprzez skierowanie tam nowych inwestycji dzięki zastosowaniu pakietu zachęt finansowych w formie zwolnień podatkowych. Tylko od 1996 r., czyli od powstania pierwszej, mieleckiej strefy ekonomicznej, do końca 2000 r. łącznie we wszystkich strefach wydano 725 zezwoleń na działalność na ich terenie. Wprowadzenie takiego instrumentu wspierania nowych inwestycji okazało się wielkim sukcesem. W 2000 r., ze względu na zbliżający się termin przystąpienia Polski do UE, rozpoczął się proces harmonizacji zasad udzielania pomocy publicznej w strefach. Pojawiły się obawy, że strefy przestaną istnieć. Obecnie wiadomo już, że nie tylko istnieją one nadal, ale osiągają wciąż nowe rekordy w zakresie rozmiarów przyciągniętego kapitału. Statystyki wskazują, iż 80% ogółu inwestycji ulokowanych w strefach pochodzi z zagranicy. To dzięki strefom działa obecnie w Polsce wiele dużych koncernów amerykańskich, niemieckich czy też japońskich.

Warto więc przyjrzeć się bliżej czynnikom wpływającym na lokowanie tak ważnych inwestycji i poddać ocenie znaczenie stref w wyborze miejsca lokalizacji przez firmy japońskie. Niniejsza analiza zostanie przeprowadzona na podstawie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST-PARK”, w której ulokowało się aż 12 firm japońskich działających w sektorze motoryzacyjnym. Stanowi to 85% wszystkich inwestycji z Japonii realizowanych obecnie w strefach, a jednocześnie niemal 50% ogółu kapitału z tego kraju zainwestowanego w Polsce.

2. Funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych na przykładzie WSSE „INVEST-PARK”

Wieloletnia obserwacja funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce oraz analiza celów ich tworzenia pozwala stwierdzić, iż są one:

- narzędziem w procesie ograniczania bezrobocia, gdyż przedsiębiorstwa podejmujące działalność na terenie stref tworzą nowe miejsca pracy, które w znacznej części nie powstałyby, gdyby nie towarzyszące tej działalności przywileje,
- narzędziem restrukturyzacji, ponieważ ze względu na miejsca pracy oferowane w branżach wytwarzających produkty cieszące się dużym popytem szczególną rolę mogą odegrać w regionach, gdzie dotychczas dominowały sektory gospodarcze niedostosowane rynkowo, takie jak: przemysł węglowy, hutniczy, włókienniczy, siarkowy czy obronny,
- stymulatorem rozwoju małej przedsiębiorczości oraz różnorodnych usług potrzebnych działającym w strefach przedsiębiorstwom,
- narzędziem intensyfikacji rozwoju regionów przygranicznych (szczególnie na wschodnich rubieżach Polski), poprzez tworzenie baz ekspansji na rynki wschodnie,
- instrumentem wprowadzania i wdrażania nowych technologii.

Oprócz wskazanych zalet specjalne strefy ekonomiczne mają również wiele słabości. Wśród nich często podnoszona jest kwestia wzajemnej rywalizacji o inwestorów, co jest najbardziej groźne przy niedostatku chętnych do inwestowania w danej strefie. Tereny oferowane w strefach często nie odpowiadają oczekiwaniom inwestorów pod względem infrastruktury technicznej i uzbrojenia działek. Podstawowym problemem są ograniczone możliwości finansowe zarządów specjalnych stref ekonomicznych.

Należy także zauważyć, iż preferencje związane z działalnością gospodarczą prowadzoną w SSE stawiają w trudniejszej sytuacji przedsiębiorstwa działające poza nimi, będąc swoistym czynnikiem dyskryminacji. Daje to oczywistą przewagę konkurencyjną firmom funkcjonującym na terenie strefy i jednocześnie utrudnia podejmowanie inicjatyw inwestycyjnych czy koniecznych przedsięwzięć modernizacyjnych przedsiębiorstwom działającym poza nią.

Podkreślić należy, iż SSE trzeba także rozpatrywać jako instrument polityki regionalnej państwa sprzyjający dostosowywaniu poziomu rozwoju gospodarczego Polski do poziomu pozostałych państw członkowskich UE.

2.1. Powstanie i historia WSSE „INVEST-PARK”

Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna „INVEST-PARK” jest jedną z najszybciej rozwijających się stref przemysłowych w Polsce. Została ona ustanowiona Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 1997 r. na 20 lat, tj. do 28 maja 2017 r. Położona jest w południowo-zachodniej Polsce, w województwie dolnośląskim (podstrefa nyska leży w województwie opolskim).

Region, w którym ustanowiono strefę, był od kilkuset lat związany z przemysłem wydobywczym i włókienniczym. Posiadał również bogate tradycje w takich branżach, jak: elektromaszynowa, metalowa, elektrotechniczna, budowy maszyn czy też przetwórstwa tworzyw sztucznych i ceramiczna. Likwidacja kopalń węgla, która rozpoczęła się na początku lat dziewięćdziesiątych XX w., wpłynęła niekorzystnie na kondycję zakładów kooperujących, w tym również z przemysłu maszynowego, elektromaszynowego i innych działających na potrzeby górnictwa. Przyczyniło się to do lawinowego wzrostu bezrobocia. Niezwłocznie podjęto działania zmierzające do zmiany tej sytuacji oraz restrukturyzacji istniejących zakładów.

Jednym z takich rozwiązań, mającym na celu aktywizację gospodarczą regionu, było ustanowienie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. W pierwszych latach funkcjonowania zajmowała ona obszar 225 ha, z lokalizacją w czterech podstrefach: Wałbrzych, Dzierżoniów, Nowa Ruda i Kłodzko [8]. Zarządzanie strefą powierzono Wałbrzyskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej „INVEST-PARK” Spółce z o.o. z siedzibą w Wałbrzychu. Głównymi jej udziałowcami są: Skarb Państwa, który posiada decydującą liczbę głosów, gminy, na terenie których zlokalizowane są podstrefy, instytucje finansowe – banki oraz Agencje Rządowe, wśród nich Agencja Rozwoju Przemysłu SA. Do zadań spółki należy przede wszystkim prowadzenie działań promujących podejmowanie działalności gospodarczej w strefie oraz działań skierowanych na rozwój strefy poprzez gospodarowanie majątkiem, rozbudowę infrastruktury, a także kompleksową i fachową obsługę inwestorów. Spółka zarządzająca ma uprawnienia, z upoważnienia Ministra Gospodarki, do przeprowadzania przetargów i rokowań na sprzedaż gruntów oraz prawo udzielania zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej w strefie.

Na koniec 2000 r. obszar objęty strefą został zagospodarowany w 80%. W dwóch podstrefach, tj. w Kłodzku i Dzierżoniowie, w pełni wykorzystano dostępne tereny. W związku z tym decyzją Rady Ministrów z dnia 21 sierpnia 2001 r. tereny WSSE powiększono o 218,6 ha, w tym utworzono dwie nowe podstrefy: w Jelczu-Laskowicach i Żarowie oraz powiększono dotychczasowe podstrefy, z wyjątkiem Kłodzka. W kwietniu 2002 r. ustanowiono kolejną podstrefę – w Nysie, w sierpniu 2003 r. utworzono podstrefę w Kudowie, natomiast w kwietniu 2004 r. powstały podstrefy w Świdnicy i we Wrocławiu [16].

Obecnie Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna „INVEST-PARK” zajmuje obszar 579 ha, który tworzy 10 podstref zlokalizowanych w województwach dolnośląskim i polskim.

Korzystne warunki inwestowania oraz profesjonalna obsługa przyciągnęły do WSSE już 42 inwestorów, którzy do końca 2004 r. poczynili inwestycje w wysokości 3263,3 mln PLN. Są to m.in. Toyota Motor Corporation, NSK, General Electric, Cersanit, Metzeler Automotive HS, Faurecia, Henkel-Ceresit.

2.2. Czynniki przyciągające inwestorów do Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST-PARK”

Pomoc publiczna i ulgi podatkowe

Przedsiębiorca decydujący się na zainwestowanie w WSSE „INVEST-PARK” może skorzystać z wielu atrakcyjnych warunków określonych w art. 12 ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych [11]. Niewątpliwie jedną z najistotniejszych zachęt jest pomoc publiczna udzielana z tytułu realizacji nowej inwestycji lub z tytułu tworzenia nowych miejsc pracy związanych z daną inwestycją. Realizacja inwestycji i prowadzenie działalności gospodarczej na terenie WSSE „INVEST-PARK” na podstawie zezwolenia daje przedsiębiorcy prawo do korzystania z pomocy publicznej w formie ulgi w podatku dochodowym.

Przedsiębiorca korzystający z pomocy publicznej z **tytułu realizacji nowej inwestycji** może uzyskać pomoc publiczną w wysokości do 50% poniesionych kosztów (z wyjątkiem przedsiębiorców działających w powiecie m. Wrocław, gdzie wynosi ona 40%), przy czym minimalna wartość inwestycji musi wynosić 100 tys. EUR. Oznacza to, że jeśli np. przedsiębiorca zainwestuje 10 mln EUR i jest przedsiębiorcą dużym, to może prowadzić działalność, osiągając zysk, i jednocześnie nie płacić podatku od tego zysku, do momentu, gdy suma niepłaconych podatków nie przekroczy 5 mln EUR.

Przy obliczaniu wielkości pomocy uwzględnia się koszty kwalifikujące do objęcia nią, na które składają się: cena nabycia gruntów, nakłady na budowle i budynki, nakłady na wyposażenie obiektów, wydatki na zakup wartości niematerialnych i prawnych (maksymalnie do wysokości 25% kosztów wymienionych powyżej).

Przedsiębiorca korzystający z pomocy z **tytułu kosztów nowej inwestycji** jest zobowiązany do prowadzenia działalności gospodarczej przez okres nie krótszy niż 5 lat oraz do utrzymania własności składników majątku, z którymi były związane wydatki inwestycyjne przez okres 5 lat od dnia wprowadzenia do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym.

W przypadku **tworzenia nowych miejsc pracy** pomoc wynosi do 50% ponoszonych dwuletnich kosztów pracy nowo zatrudnianych pracowników. Jednocześnie wymaga się utrzymania tych etatów przez okres 5 lat.

Jeżeli inwestor jest małym lub średnim przedsiębiorcą (z wyłączeniem przedsiębiorców działających w sektorze transportu), to pomoc publiczna jest podwyższona z 50 do 65%.

Kolejnym czynnikiem mającym zachęcić przedsiębiorców do inwestowania w WSSE „INVEST-PARK” jest możliwość uzyskania **zwolnienia z podatku od nieruchomości**. Decyzja w sprawie zwolnienia z tego podatku leży w gestii gminy, na terenie której realizowana jest inwestycja. Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna położona jest na terenie 3 gmin oraz 8 miast i wszystkie one wyrażają wolę zwolnienia przedsiębiorców z tego podatku.

WSSE proponuje swoim przedsiębiorcom również **zwolnienie z podatku od czynności cywilnoprawnych** przy zakupie nieruchomości położonych na terenie strefy. W tym przypadku maksymalna wysokość zwolnienia wynosi 50%.

Pomoc publiczna uzyskiwana z różnych źródeł (zwolnienie z podatku dochodowego, zwolnienie z podatku od nieruchomości) podlega sumowaniu i nie może przekroczyć 50% (lub 65% w przypadku przedsiębiorstwa małego lub średniego) wielkości poniesionych wydatków inwestycyjnych lub dwuletnich kosztów pracy nowo zatrudnionych pracowników.

Udogodnienia oferowane przez Spółkę Zarządzającą

Wszystkie podstrefy WSSE posiadają w pełni **rozwinętą, nowoczesną infrastrukturę techniczną**. We wszystkich strefach występują warunki techniczne wystarczające do zapewnienia energii elektrycznej (20 lub 0,4 kV) i wody w oczekiwanych ilościach oraz odbioru ścieków sanitarnych i wód deszczowych. Gaz ziemny GZ-50 dostępny jest we wszystkich kompleksach. Równocześnie z drogami budowana była również kanalizacja telekomunikacyjna, która obecnie umożliwia dostęp do wszystkich oczekiwanych usług telekomunikacyjnych. Wszystkie podstrefy posiadają system dróg wewnętrznych o parametrach odpowiednich dla ciężkiego ruchu kołowego [16].

Niewątpliwym atutem WSSE są **wysokie kompetencje pracowników Spółki Zarządzającej Strefą**, którzy zapewniają wszechstronną pomoc merytoryczną i informacyjną. Firmy działające w WSSE jako główną zaletę wałbrzyskiej Spółki Zarządzającej wymieniają wywiązywanie się z obietnic danych inwestorom oraz wiarygodność. Firmy są zadowolone również z tego, że Spółka zajmuje się obsługą inwestorów nie tylko podczas wstępnych negocjacji, ale także potem, już w trakcie funkcjonowania i rozwoju fabryk. Od początku swego istnienia WSSE „INVEST-PARK” Sp. z o.o. była laureatką wielu nagród. Najnowsze wyróżnienia to pierwsze miejsce w VII Plebiscycie Gospodarczym tygodnika „Nowe Wiadomości Wałbrzyskie”. Spółka otrzymała „Muflona 2004” w kategoriach: najlepsza usługa i najlepsza mała firma.

Duże znaczenie podczas podejmowania decyzji o miejscu ulokowania inwestycji mają opinie innych działających już w strefie przedsiębiorców. Inwestorzy poprzedzają swoje ruchy bardzo szczegółowym wywiadem. Czynnikiem zachęcającym do inwestowania w WSSE jest niewątpliwie również dobra opinia Toyoty, która ulokowała na tym terenie już trzy swoje inwestycje. Powszechnie wiadomo, że ten japoński koncern był magnesem przyciągającym inne firmy z Kraju Kwitnącej Wiśni. Również dla firm z innych państw przekonujący musi być fakt, iż co druga japońska fabryka budowana w Polsce powstaje w tej strefie.

WSSE „INVEST-PARK” Sp. z o.o. podjęła również wiele innych działań, mających na celu jak najlepsze spełnienie oczekiwań inwestorów. Doskonałym przykładem tych działań jest przygotowanie w Wałbrzychu działki pod inwestycję dla firmy Toyota Motor Manufacturing Poland. Tereny, na których położona jest podstrefa Wałbrzych, charakteryzują się pagórkowatym ukształtowaniem geogra-

ficznym. W miejscu, gdzie Toyota zdecydowała się wybudować swój zakład, kiedyś znajdowała się góra. Aby przygotować blisko 40-hektarową działkę, Spółka Zarządzająca zdecydowała się na wyrównanie terenu. W ciągu kilku miesięcy zdołano wykonać niezbędne prace i japoński koncern mógł rozpocząć budowę swojej fabryki na specjalnie dla niego przygotowanym terenie.

Obecnie WSSE „INVEST-PARK” Sp. z o.o. również stara się wyjść naprzeciw potrzebom swoich inwestorów. W 2004 r. w Wałbrzychu Spółka sfinansowała budowę obiektu mieszkalnego dla pracowników Toyoty, natomiast w Żarowie wyremontowano budynek biurowo-usługowy dla firm japońskich, mających tam swoją siedzibę. Działania takie będą zapewne podejmowane jeszcze wielokrotnie, gdyż Zarząd WSSE zdaje sobie sprawę, iż dobry klimat do inwestowania to nie tylko doskonałe warunki do prowadzenia działalności gospodarczej, ale także ludzka życzliwość, fachowość, zrozumienie obyczajów i kultury inwestorów zagranicznych.

Zasoby ludzkie i niskie koszty pracy

Niemal cała WSSE (poza podstrefą nyską) znajduje się na terenie województwa dolnośląskiego. Obszar ten należy do najbardziej rozwiniętych gospodarczo regionów Polski i zajmuje czwarte miejsce w tworzeniu PKB. Jednocześnie jednak we wszystkich powiatach (poza m. Wrocław) **stopa bezrobocia** przekracza 20%, a nawet w kilku przypadkach oscyluje na poziomie 30%. Najtrudniejsza sytuacja jest w powiatach: kłodzkim, dzierżoniowskim i wałbrzyskim. Natomiast **przeciętne wynagrodzenie brutto** w prawie wszystkich powiatach (poza m. Wrocław) plasuje się poniżej średniej dla Polski i województwa [12].

Wysoki poziom bezrobocia oraz niskie płace to dwa czynniki, które bez wątpienia często decydują o miejscu ulokowania inwestycji. Stopa bezrobocia informuje o dostępie siły roboczej, która w przypadku japońskich firm jest jednym z głównych elementów sukcesu. Bardzo istotnym czynnikiem z punktu widzenia efektywności inwestycji jest fakt, że **koszty pracy** na terenie wspomnianych powiatów są wielokrotnie niższe niż w innych krajach Europy, a także relatywnie niższe niż w innych regionach Polski. W bezpośrednich rozmowach japońscy inwestorzy często powtarzają, że koszty pracy w rejonie wałbrzyskim są porównywalne z kosztami produkcji w Chinach, a niejednokrotnie nawet niższe.

Analiza zasobów siły roboczej województwa dolnośląskiego prowadzona pod kątem struktury wiekowej pozwala zauważyć, że odsetek ludności w wieku produkcyjnym wynosi na tym terenie 64,5% i jest to wskaźnik bardzo atrakcyjny [6]. Jeżeli do tego dodamy jeszcze, iż w 2003 r. Dolny Śląsk znalazł się w grupie województw charakteryzujących się wyższym od średniej krajowej odsetkiem osób z wykształceniem co najmniej średnim (bez zasadniczego zawodowego), to okaże się, że inwestorzy japońscy powinni być usatysfakcjonowani. Dzieje się tak dlatego, że przedsiębiorcy z Japonii często stawiają na samodzielne kształcenie swoich pracowników.

3. Inwestycje japońskie w Polsce

Na współpracę gospodarczą między Polską i Japonią korzystny wpływ miała odbywająca się w Warszawie w 1994r. konferencja Wschód-Zachód na szczepku ministrów odpowiedzialnych za gospodarkę krajów Grupy G-7 (w tym Japonii) i państw przebudowujących swój system gospodarczy. Podczas tej konferencji Polsce została wystawiona ocena pozytywna, co przyczyniło się do rozwoju stosunków polsko-japońskich. W maju 1994 r. japoński minister handlu międzynarodowego i przemysłu ogłosił przywrócenie krótkoterminowych gwarancji handlowych i gwarancji inwestycyjnych na projekty realizowane w Polsce. Praktycznym odzwierciedleniem tej decyzji było podpisanie umowy o przyznaniu kredytu na budowę fabryki baterii pod Poznaniem firm Matshushita i Philips w Polsce [7]. Warto również dodać, iż w 1996 r. Polska została członkiem OECD, czego następstwem było wprowadzenie procedur i przepisów stosowanych wobec inwestorów zagranicznych w wysoko rozwiniętych krajach.

Wskazane w punkcie 2 niniejszego artykułu czynniki, pogłębiające się kontakty gospodarcze i polityczne między Polską i Japonią oraz trwający w naszym kraju proces transformacji ustrojowej spowodowały, iż w Polsce powstały sprzyjające dla inwestorów zagranicznych warunki prawne, ekonomiczne i infrastrukturalne.

W tabeli 1 można prześledzić proces napływu japońskich inwestycji do Polski w latach 1993-2004. Jego analiza pozwala zauważyć, iż w latach 1993-2001 wartość tych inwestycji systematycznie rosła. W latach 2002 i 2003 nastąpił znaczny odpływ kapitału japońskiego, co było spowodowane recesją gospodarczą na świecie oraz rosnącą konkurencyjnością innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Wskazane zjawiska wywołały spadek wartości skumulowanej inwestycji z Kraju Kwitnącej Wiśni. Wszystko wskazuje jednak na to, iż w najbliższym czasie wielkość inwestycji japońskich ponownie osiągnie poziom z roku 2001 (517,5 mln USD).

Tabela 1. Wartość inwestycji japońskich w Polsce w latach 1993-2004 (w mln USD)

Rok	Napływ inwestycji	Plany inwestycyjne	Wartość skumulowana
1993	0	40	8
1994	5,8	53,2	13,8
1995	19,2	40	33
1996	-0,5	13	32,5
1997	37	172,3	69,5
1998	128,8	188,4	198,3
1999	176,1	137	374,4
2000	101,6	95,5	476
2001	41,5	111	517,5
2002	-161,8	351,8	365,5
2003	-100,8	262,4	258
2004	108,4	bd	362,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAIiZ.

Należy także podkreślić, że liczba japońskich inwestorów (zarejestrowanych w Japonii) w latach dziewięćdziesiątych w Polsce z roku na rok systematycznie rosła. W 1996 r. było ich tylko sześciu, z czego jedynie producent baterii Matsushita Electric Industrial zainwestował ponad 10 mln USD. Rok później za 35,7 mln USD swój zakład w Tychach uruchomiła firma Isuzu. W 1998 r. pojawiły się w Polsce: Bridgestone Corporation (45 mln USD) oraz producenci łożysk – NSK (39,2 mln USD) i Nichimen (5,6 mln USD). W następnym roku skumulowana wielkość japońskiego kapitału podwoiła się, głównie za sprawą kolejnych inwestycji Isuzu i Tohoku. W tym czasie w Polsce działało już 12 firm z kapitałem japońskim. Na przełomie XX i XXI w. nie nastąpiły istotne zmiany – aż do 2004 r., kiedy to, głównie za sprawą inwestycji Toyoty, a także sześciu nowych mniejszych firm, skumulowana wartość kapitału japońskiego w Polsce uległa podwojeniu.

W 2004 r. skumulowana wartość inwestycji japońskich w Polsce wyniosła 362,3 mln USD, co uplasowało Japonię na 22 pozycji wśród inwestorów zagranicznych (w 2003 r. – 23 pozycja). Według PAIiIZ w 2004 r. japońskie firmy (jest ich już łącznie 18), zainwestowały w Polsce 108,4 mln USD. Warto zaznaczyć, iż na liście PAIiIZ jako inwestycje japońskie zakwalifikowane zostały firmy zarejestrowane w Japonii, w związku z czym np. inwestycja Toyoty została zaliczona do kapitału belgijskiego, gdyż właśnie tam jest ona zarejestrowana. Natomiast analiza listy wszystkich inwestorów japońskich w Polsce (jest ich 27) prowadzi do wniosku, iż zainwestowali oni w naszym kraju 1080,7 mln USD, czyli o 718,4 mln więcej, niż wynikałoby to z listy utworzonej na podstawie krajów rejestracji [2]. Poza Japonią firmy te zarejestrowane są głównie w Wielkiej Brytanii, a także w Niemczech, Belgii i Holandii. Fakt, że są to kraje europejskie, położone stosunkowo blisko Polski, przyczynił się zapewne do lepszego rozpoznania polskiego rynku i ulokowania na nim inwestycji.

Przedsiębiorstwa te wyróżniają się na rynku polskim dużą dynamiką. W 2004 r. na liście pięciu największych japońskich inwestycji znalazły się aż cztery takie firmy, wśród nich zajmująca czołowe miejsce **Toyota**. W 2004 r. zainwestowała ona ponad 300 mln USD, w związku z czym wartość skumulowana jej inwestycji wynosi obecnie 507,1 mln USD. Na miejscu drugim znajduje się **Bridgestone Corporation** z 221 mln USD. Pozostałych 25 firm zainwestowało poniżej 100 mln USD. Większość inwestorów japońskich w Polsce działa w branży motoryzacyjnej. Większość z nich zdecydowała się na ulokowanie swej działalności w specjalnych strefach ekonomicznych. Do końca 2003 r. firmy japońskie zainwestowały w SSE ok. 2,4 mld USD.

3.1. Przedsiębiorstwa japońskie funkcjonujące w WSSE „INVEST-PARK”

Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna cieszy się wielką popularnością wśród inwestorów japońskich. Zgodnie przyznają oni, że inwestowanie w tym regionie jest opłacalne, a oferowane warunki stabilne.

Obecnie 12 japońskich firm posiada zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST-PARK”. Listę tych firm, wraz ze wskazaniem podstrefy, w której prowadzą one działalność gospodarczą, zawiera tab. 2.

Tabela 2. Japońskie przedsiębiorstwa w WSSE „INVEST-PARK”

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Podstrefa
1	AKS Precision Ball Polska sp. z o.o.	Żarów
2	Yagi Factory Poland sp. z o.o.	Żarów
3	Bridgestone Corporation	Żarów
4	Daicel Safety Systems Europe sp. z o.o.	Żarów
5	Toyota Motor Manufacturing Poland sp. z o.o.	Wałbrzych
6	Toyota Tsucho Europe Societe Anonyme, Oddział w Polsce sp. z o.o.	Wałbrzych
7	Takata – Petri sp. z o.o.	Wałbrzych
8	Poland Smelting Technologies „POLST” sp. z o.o.	Wałbrzych
9	NSK Steering Systems sp. z o.o.	Wałbrzych
10	Toyota Motor Industries Poland sp. z o.o.	Jelcz-Laskowice
11	NTK Technical Ceramics Poland sp. z o.o.	Jelcz-Laskowice
12	Accuromm Central Europe sp. z o.o.	Jelcz-Laskowice

Źródło: opracowanie na podstawie danych WSSE „INVEST-PARK” Sp. z o.o.

Firmy japońskie ulokowane na terenie WSSE „INVEST-PARK” działają głównie w branży motoryzacyjnej. Firmy te zainwestowały już prawie 2 mld PLN, na ok. 3,5 mld PLN zainwestowanych przez wszystkie firmy prowadzące działalność na terenie WSSE. Przedsiębiorstwa japońskie zatrudniają blisko 3000 osób.

Przełomowa i strategicznie najważniejsza dla WSSE „INVEST-PARK” była inwestycja Toyoty. To właśnie ten koncern przyciągnął inne japońskie firmy. Są to zarówno bezpośredni dostawcy Toyoty, jak i firmy z nią nie związane. Hasło reklamowe WSSE „INVEST-PARK” Sp. z o.o. brzmi: „Zaufała nam Toyota”. Taka strategia przekonywania inwestorów wydaje się nadzwyczaj trafna, zwłaszcza gdy weźmie się pod uwagę, że z 42 firm, które posiadają zezwolenie na prowadzenie działalności w WSSE aż 12 to firmy japońskie.

Pierwszą inwestycją tego koncernu było wybudowanie na terenie podstrefy Wałbrzych WSSE „INVEST-PARK” fabryki skrzyń biegów **Toyota Motor Manufacturing Poland Sp. z o.o.** Uroczyste otwarcie miało miejsce 7 czerwca 2002 r. Od tego czasu ruszyła tam produkcja manualnych skrzyń biegów dla silników o pojemności 1.3 i 1.8 litra. Inwestycja ta pochłonęła ponad 100 mln EUR oraz dała zatrudnienie 1100 osobom [14]. Jednakże na tym nie kończy się historia tego przedsiębiorstwa. W styczniu 2005 r. ruszyła tam produkcja zespołów napędowych do nowych małych modeli Toyota Aygo wytwarzanych w czeskim Kolinie w wyniku współpracy Toyoty i PSA Peugeot Citroen. Ten etap inwestycji pochłonął ok. 300 mln EUR. Docelowo fabryka będzie produkować 250 tys. 1-litrowych jedno-

stek napędowych oraz 300 tys. skrzyń biegów, natomiast do końca 2005 r. zatrudnienie wzrosło do 1800 osób.

W marcu 2005 r. produkcję rozpoczęła również mieszcząca się w Jelczu-Laskowicach fabryka **Toyota Motor Industries Poland**. Powstaje tam nowy model silnika Diesla przeznaczony do Toyoty Corolli i Avensis. Zakład będzie miał zdolność produkcyjną 180 tys. egzemplarzy rocznie przy zatrudnieniu 700 pracowników. Przy produkcji silników w dużym stopniu wykorzystywane będą elementy wytwarzane w Europie. Inwestor nie otworzył w Jelczu tzw. parku poddostawców, tym samym nie będzie korzystał z polskich komponentów. Jelczańska inwestycja kosztowała koncern 170 mln EUR. Toyota Motor Industries Poland Sp. z o.o. była pierwszym inwestorem w podstrefie jelczańskiej. Japończycy wiążą z tym przedsięwzięciem duże nadzieje. Polska jest dla nich jedną z głównych baz produkcyjnych na kontynencie europejskim, gdzie popyt na silniki Diesla stale rośnie. Innym atutem tej lokalizacji jest bliskość Wałbrzycha i Kolina, w którym rocznie powstawać będzie 300 tys. samochodów, z czego co trzeci nosić będzie logo Toyoty [10]. Łączna wielkość inwestycji Toyoty w Polsce, łącznie z innymi mniejszymi projektami, np. budową centralnego magazynu części zamiennych w Warszawie, wyniesie ponad 600 mln EUR.

Po zainwestowaniu w Wałbrzychu Toyota przyciągnęła z Japonii wiele firm produkujących na jej potrzeby. Jedną z takich firm jest usytuowana w tej samej podstrefie **Poland Smelting Technologies „POLST” Sp. z o.o.** Prowadzi ona działalność w zakresie topienia aluminium wyłącznie na potrzeby Toyoty. W zakładzie powstają korpusy aluminiowe do obudów skrzyń biegów i głowic silników produkowanych w wałbrzyskiej fabryce Toyota Motor Manufacturing Poland.

Drugą, obok Toyoty, najstarszą japońską inwestycją w WSSE „INVEST-PARK” jest **Takata-Petri Sp. z o.o.** Powstała ona w 2001 r. kosztem 5,8 mln USD. Firma ta zajmuje się produkcją kierownic, poduszek powietrznych dla kierowcy i pasażerów oraz wyposażenia wnętrza samochodów.

Kolejną japońską firmą w wałbrzyskiej podstrefie WSSE jest **NSK Steering Systems Sp. z o.o.** Zakupiła ona już w 2001 r. 20-hektarową działkę, gdzie dwa lata później miała zostać uruchomiona produkcja. Jednak nieoczekiwanie w grudniu 2001 r., już po wykonaniu fundamentów pod fabrykę i zainwestowaniu 80 mln PLN, władze koncernu wstrzymały inwestycję. Powodem była recesja na rynku motoryzacyjnym. Po trzech latach japoński koncern wznowił inwestycję, której wartość wyniesie prawie 200 mln PLN. W fabryce pracę znajdzie minimum 250 osób. Produkcja ma się rozpocząć jesienią 2005 r. NSK będzie produkować układy kierownicze ze wspomaganiem elektrycznym dla europejskiego rynku producentów samochodowych [3].

W Jelczu-Laskowicach, obok Toyoty, na inwestycje zdecydowały się jeszcze dwie japońskie firmy. Jedną z nich jest **NTK Technical Ceramics Poland Sp. z o.o.**, która rozpoczęła produkcję we wrześniu 2004 r. Ta inwestycja, której wartość wynosi 20 mln PLN, pozwoliła na utworzenie 49 nowych miejsc pracy.

W fabryce NTK TCP produkowane są ceramiczne płytki skrawające, wykorzystywane przy obróbce części samochodowych. W 2005 r. firma zamierza wyprodukować 240 tys. sztuk, natomiast w 2007 r. liczba ta się podwoi. Decyzja o lokalizacji fabryki w Jelczu-Laskowicach spowodowana była m.in. koniecznością wybudowania zakładu w bezpośredniej bliskości klientów. Firma planuje eksport swoich produktów do Japonii i USA, ale sprzedaż będzie kierowana również na rynek europejski. Rozwój sprzedaży w Europie zdecydował też o ulokowaniu japońskiej fabryki w Polsce. NTK Technical Ceramics Polska należy do koncernu NGK. Firma matka jest jednym ze światowych liderów w produkcji świec zapłonowych do silników spalinowych i części ceramicznych wykorzystywanych w przemyśle motoryzacyjnym. Zatrudnia prawie 5500 osób na całym świecie.

Trzecim japońskim inwestorem, który posiada już zezwolenie na budowę zakładu produkcyjnego w Jelczu-Laskowicach, jest **Accuromm Central Europe Sp. z o.o.** z grupy Fuji Seiko. Firma ta zainwestuje ponad 11 mln PLN. Fabryka będzie produkować narzędzia do obróbki silników oraz skrzyń biegów, a jej głównymi klientami będą Delphi, Daimler-Chrysler, General Motors oraz Toyota. W nowej fabryce, której otwarcie planowane jest do końca 2005 r., zatrudnienie znajdzie 40 osób. O decyzji otwarcia zakładu właśnie w Jelczu-Laskowicach zdecydowała w tym przypadku bliskość lotniska i autostrady [5].

W podstrefie żarowskiej jako pierwsza na inwestycję zdecydowała się **AKS Precision Ball Polska Sp. z o.o.**, będąca powstałą w 2002 r. spółką córką firmy Amatsuji Steel Mfg. Co. Ltd (AKS), której centrala mieści się w Osace w Japonii. We wrześniu 2002 r. firma otrzymała zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie WSSE „INVEST-PARK” oraz na budowę zakładu produkcyjnego na zakupionej przez nią sześćohektarowej działce. Zakończenie pierwszego etapu inwestycji zwińczyło uroczyste otwarcie fabryki, które miało miejsce 1 czerwca 2004 r. AKS produkuje precyzyjne kulki stalowe do różnej wielkości łożysk tocznych. Deklarowane zatrudnienie w tej japońskiej firmie wynosiło 50 osób, jednak już pół roku po rozpoczęciu produkcji spółka zatrudniała ponad 60 Polaków, głównie mieszkańców Żarowa. Docelowo firma ma zatrudniać ok. 150 osób, a koszt całej inwestycji jest szacowany na 11,5 mln USD. Zakończenie kolejnego etapu inwestycji planuje się na drugą połowę 2005 r. AKS przewiduje roczną produkcję wielkości 1200 ton kulek stalowych oraz przychody sięgające 25 mln PLN rocznie [13]. Zakład sprzedaje swoje produkty głównie firmie NSK Iskra w Kielcach, a także innym producentom kulkowych łożysk tocznych w Europie. Fabryka AKS Polska wprowadziła na obszarze Żarowa nowoczesne technologie maszynowe oraz przyczyniła się do następnych inwestycji japońskich. W ślad za spółką AKS o ulokowaniu swoich inwestycji w podstrefie Żarów zdecydowały firmy: Yagi, Daicel i Bridgestone.

Uroczyste otwarcie **Yagi Factory Poland Sp. z o.o.** miało miejsce w marcu 2005 r. Ten pierwszy poza Japonią zakład firmy Yagi w pierwszej fazie będzie

zatrudniać 50 osób. Za trzy lata zatrudnienie ma wzrosnąć do ok. 100 osób, natomiast po 5 latach firma zaoferuje kolejne 50 miejsc pracy. Zakład produkuje elementy do skrzyń biegów i klimatyzacji [1].

Kolejną japońską firmą w Żarowie jest **Daicel Safety Systems Europe Sp. z o.o.**, który w czerwcu 2004 r. nabył w żarowskiej podstrefie działkę o powierzchni 24 ha. Kosztem 36 mln PLN powstanie tam fabryka produkująca wypełniacze do samochodowych poduszek powietrznych. Początkowo zatrudnionych zostanie ok. 100 osób, wiadomo jednak, że Japończycy rozbudowują firmy segmentowo, w przyszłości można się więc spodziewać większej liczby miejsc pracy. Żarowska firma ma stanowić dla grupy Daicel Chemical Industries bazę działalności produkcyjnej i handlowej w Europie. Rozpoczęcie produkcji w nowo tworzonej firmie planowane jest na wiosnę 2006 r. W pierwszym etapie planowana jest produkcja napełniaczy pirotechnicznych, stosowanych do poduszek powietrznych kierowcy i pasażera (1,2 mln sztuk rocznie) oraz napełniaczy hybrydowych stosowanych do poduszek bocznych, kurtyn i poduszek do ochrony kolan (2,1 mln sztuk rocznie).

31 stycznia 2005 r. działkę o powierzchni 10 ha w podstrefie Żarów zakupiła czwarta już japońska firma – **Bridgestone Corporation**. Koncern chce zainwestować na Dolnym Śląsku 12 mln EUR, a rozpoczęcie produkcji planowane jest na 2006 r. W pierwszej fazie fabryka zatrudni 50 osób, natomiast po kilku latach może być nawet 300 zatrudnionych. Zakład produkować będzie gumowe gaśienice do maszyn budowlanych i inny asortyment. W 2007 r. możliwości produkcyjne firmy Bridgestone wyniosą 26 tys. gaśienic rocznie. Nowa inwestycja koncernu w Polsce pozwoli na efektywniejszą obsługę odbiorców z Europy Zachodniej. Podobne fabryki Bridgestone są już zlokalizowane w Japonii, Chinach oraz w Hiszpanii. Pozyskaniem tej inwestycji były zainteresowane także Niemcy, jednak nie sprostali one wymaganiom Japończyków, którzy wybrali Polskę głównie ze względu na niższe koszty pracy oraz większą aktywność urzędników.

Fabryka w Żarowie będzie drugą, po poznańskim Stomilu, inwestycją tej firmy w Polsce. Drugą, lecz być może nie ostatnią. Koncern bowiem planuje także budowę nowej fabryki opon za 500 mln USD, gdzie zatrudnienie znajdzie 1000 osób [18].

WSSE „INVEST-PARK” Sp. z o.o. współpracuje również z innymi japońskimi firmami, jak: Mitsui&Co, Toyota Tsucho, The Bank of Tokio – Mitsubishi Ltd, Mizuho Bank, Takenaka, Kajima, Schimizu.

3.2. Kapitał japoński w innych specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce

Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna „INVEST-PARK” jest nazywana „japońskim zagłębieniem”. I słusznie, gdyż nie ma drugiego takiego miejsca w Polsce, w którym skupiłoby się 12 firm z Kraju Kwitnącej Wiśni. Lecz w innych strefach kapitał japoński jest również obecny, co obrazuje tab. 3.

Tabela 3. Przedsiębiorstwa japońskie zlokalizowane w innych SSE w Polsce

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Nazwa strefy
1	Takata Petri Parts Sp. z o.o.	kamiennogórska SSE
2	Isuzu Motors Sp. z o.o.	katowicka SSE
3	Toyo Seal Poland Sp. z o.o.	katowicka SSE
4	NGK Ceramics Polska Sp. z o.o./NGK Insulators	katowicka SSE
5	TBMeca	legnicka SSE
6	Sanden Manufacturing Poland Sp. z o.o.	legnicka SSE
7	Toho Poland Sp. z o.o.	tarnobrzaska SSE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAliIZ.

Jedną z takich stref jest Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna (LSSE), która również cieszy się dużym powodzeniem wśród producentów w branży motoryzacyjnej. Jej głównym inwestorem jest Volkswagen Motor, a także Sitech, nie brak tu też kapitału japońskiego.

Pierwszym w połowie japońskim inwestorem w LSSE była **TBMeca**, która jest spółką *joint venture* dwóch spółek zależnych Toyoty: Toyota Bashoku (30% udziałów) i Denso (20%) oraz francuskiej firmy Mecaplast (50%). Firma będzie produkowała osiem rodzajów komponentów (m.in. filtry powietrza) na potrzeby fabryk silników Toyoty w Wałbrzychu i Jelczu-Laskowicach oraz w czeskim Kolinie. Część produkcji będzie eksportowana do Francji i Wielkiej Brytanii. Produkcja TBMeca ruszyła we wrześniu 2004 r. Docelowo firma ma zatrudnić 100 osób [15].

Natomiast jesienią 2005 r. ruszy w LSSE produkcja sprzęzarek do klimatyzacji w zakładzie firmy **Sanden Manufacturing Poland Sp. z o.o.** w podstrefie polkowickiej. Sanden posiada działkę o powierzchni 20 ha, na której do 2010 r. zamierza zainwestować 110 mln EUR. Roczny wolumen produkcji ma oscylować wokół 1 mln sztuk. Początkowo zatrudnienie znajdzie tam 200 osób, jednak po kilku latach ma ono wzrosnąć do 500 osób. Koncern zlokalizował swoją fabrykę w Polkowicach ze względu na obecność tam jednego z jego największych odbiorców – Volkswagena. Jest to druga fabryka koncernu Sanden w Europie (po fabryce Rennes we Francji).

W kolejnej – Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej w marcu 2002 r. powstała **Toho Poland Sp. z o.o.** Firma jest własnością japońskiej firmy Toho Industrial Co. Ltd. W Radomiu produkowane są kosze oraz blaszki łożyskowe, wykorzystywane do produkcji łożysk przez firmy w Polsce i Wielkiej Brytanii. Głównymi odbiorcami Toho są: NSK ISKRA SA z Kielc oraz NSK Bearings Europe Ltd. z Peterlee w Wielkiej Brytanii. Toho Poland Sp. z o.o. zatrudnia 70 osób, jej roczna sprzedaż wynosi 14 mln PLN [19].

W Katowickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej swoje inwestycje ulokowały aż trzy firmy japońskie. Jedną z nich jest **NGK Ceramics Polska Sp. z o.o.**, produkująca filtry do silników Diesla. Obecnie koncern rozszerza zakres inwestycji w

Gliwicach do sumy 200 mln EUR. Pozwoli to na zwiększenie zatrudnienia do końca 2005 r. do ponad 1200 osób. NGK Ceramics chce rozszerzyć istniejącą infrastrukturę produkcyjną do 12 linii technologicznych, z których każda będzie w stanie wyprodukować 200 tys. katalizatorów rocznie. Głównym powodem zlokalizowania tej inwestycji w Polsce była dostępność wysoko wykwalifikowanej siły roboczej [17].

Największą i jednocześnie najstarszą japońską firmą w Katowickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej jest **Isuzu Motors Sp. z o.o.** Powstała ona w styczniu 1997 r. w Tychach. Spółka zatrudnia 1147 osób, które pracują przy produkcji silników Diesla dla spółek General Motors. Tyska inwestycja pochłonęła niemal 193 mln USD. W maju 2004 r. wyprodukowano w fabryce tysięczny egzemplarz Diesla. Obecnie zakład jest w stanie wytworzyć 300 tys. sztuk rocznie.

Również w Tychach powstała inna japońska firma działająca w branży motoryzacyjnej – **Toyo Seal Poland Sp. z o.o.** Zakład ten otwarto w 2002 r., a wartość tej inwestycji sięga 8,6 mln USD. Jest to kolejna fabryka, w której powstają łożyska toczne.

W podstrefie Krzeszów w Kamiennogórskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej produkcję swoją ulokowała **Takata Petri Parts Sp. z o.o.** Firma zainwestowała ponad 8 mln USD i zatrudnia 150 osób. W krzeszowskiej fabryce Takaty powstają pasy bezpieczeństwa.

4. Podsumowanie

Specjalne strefy ekonomiczne, mimo pesymistycznych głosów, które pojawiły się przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, przeżywają w XXI w. prawdziwy boom inwestycyjny. W ramach 14 funkcjonujących obecnie stref działalność prowadzi 429 przedsiębiorców, którzy zainwestowali prawie 20 mld PLN i zatrudnili 77,6 tys. osób [9, s. 29]. Zakończenie negocjacji i wejście Polski do Unii Europejskiej nie tylko nie zniechęciło zagranicznych przedsiębiorców do podejmowania działalności w strefach, lecz przede wszystkim otworzyło polski rynek na inwestycje europejskie i azjatyckie. Było to wyraźnie widoczne w drugiej połowie 2004 r., kiedy to decyzje o zainwestowaniu w strefach podjęło kilka znanych koncernów z branży AGD (Whirlpool, Bosch, Gillette i Electrolux). Zanotowano również istotne zwiększenie napływu inwestycji japońskich w strefach dolnośląskich.

Duże zainteresowanie Japończyków dotyczy głównie WSSE „INVEST-PARK”, która powoli staje się prawdziwym zagłębiem inwestycji firm japońskich, związanych z produkcją komponentów dla przemysłu motoryzacyjnego. Główną przyczyną takiego stanu rzeczy było ściągnięcie do Wałbrzycha Toyoty, która bezpośrednio (kooperanci) lub pośrednio (pozytywna opinia) miała wpływ na decyzje pozostałych japońskich firm. Wejście do strefy flagowego koncernu z dnia na dzień zmieniło jej status.

Analizując efekty działalności SSE w Polsce oraz oferowany przez nie system zwolnień, ulg podatkowych i innych zachęt, można stwierdzić, iż stanowią one atrakcyjny obszar dla inwestorów japońskich w branży motoryzacyjnej. Ze względu na obfite zasoby taniej i dobrze wykształconej siły roboczej, relatywnie dobry poziom infrastruktury technicznej, na bliskość Niemiec i innych rynków Europy Zachodniej oraz niskie koszty działalności szczególnym powodzeniem cieszą się dolnośląskie SSE.

W związku z nieustającym rozwojem rynku motoryzacyjnego w Polsce, a także z rosnącym popytem na wytworzone tu pojazdy, części i akcesoria samochodowe można się spodziewać dalszego napływu japońskich firm motoryzacyjnych do stref. W WSSE „INVEST-PARK” stale są prowadzone negocjacje z jakimś japońskim inwestorem z tej branży. Niestety, nazwy tych firm są tajemnicą aż do momentu pomyślnego zakończenia rozmów.

SSE w Polsce zakończą funkcjonowanie najpóźniej w grudniu 2017 r., a biorąc pod uwagę zasady korzystania z pomocy publicznej, można spekulować, że po roku 2011 na tereny SSE nie będą wchodzić nowi inwestorzy. Do tego czasu pozostało jednak jeszcze 6 lat. Okres ten należy wykorzystać do promowania Polski jako optymalnego miejsca lokaty kapitału dla zagranicznych partnerów biznesowych, zwłaszcza z Azji. Ze względu na swoje położenie w Europie Polska może się stać miejscem ekspansji inwestorów japońskich na rynki innych krajów Europy Środkowej i Wschodniej.

Literatura

- [1] *Lalka na szczęście*, „Wiadomości Świdnickie”, 2005 nr 10.
- [2] *Lista największych inwestorów zagranicznych w Polsce*, PAIiZ, Warszawa, grudzień 2004.
- [3] Palacz R.P., *Potrzeba do pracy*, „Słowo Polskie-Gazeta Wrocławska” z 25 sierpnia 2004 r.
- [4] *Polskie Specjalne Strefy Ekonomiczne*, red. E. Kryńska, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa 2000.
- [5] „Puls Biznesu” z 6 września 2004 r.
- [6] *„Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego”*, GUS, Warszawa 2004.
- [7] Rowiński J., *Stosunki z Japonią*, www.sprawymiendzynarodowe.pl.
- [8] Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 2 grudnia 1997 r. w sprawie ustalenia planu rozwoju Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Invest-Park” (DzU 1997 nr 153, poz. 1004; DzU 2000 nr 62, poz. 727; DzU 2005 nr 81, poz. 713).
- [9] *Specjalne strefy ekonomiczne – stan na dzień 31 grudnia 2004 r.*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa, marzec 2005.
- [10] Steinbarth J., *Toyota inwestuje w Polskę*, „Gazeta Prawna” nr 16 (1381), z 24 stycznia 2005.
- [11] Ustawa z dnia 2 października 2003 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (DzU 2003 nr 188, poz. 1840; DzU 2004 nr 123, poz. 1291; DzU 2004 nr 273, poz. 2703).
- [12] *Województwo dolnośląskie*, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław, grudzień 2004.
- [13] www.emb-japan.pl/gospodarka/aks.htm, (2 kwietnia 2005 r.).
- [14] www.emb-japan.pl/gospodarka/toyota.htm, (10 czerwca 2005 r.).

- [15] www.europoland.pl/nawosci, (27 maja 2005 r.).
[16] www.invest-park.com.pl, (15 czerwca 2005 r.).
[17] www.moto.onet.pl/224503,2217,artykul.html, (18 kwietnia 2005 r.).
[18] www.opony.com.pl/pojazdy/pojazdy.asp?ID=514&podserwis=ciezarowe (5 czerwca 2005 r.).
[19] www.toho.pl/pol/company.html. (18 kwietnia 2005 r.).

SPECIAL ECONOMIC AREAS AS A STIMULANT FOR JAPANESE INVESTMENT IN POLAND

Summary

Special economic areas in Poland are still very attractive for investors. In 14 areas, currently operating, there are 429 enterprises that invested almost 20 billion PLN and employed 77.600 persons. Poland's accession to the European Union opened the Polish economy for European and Asian investment. The article presents how the specific regulations of special economic areas help the Japanese capital to flow into Poland.